

SEM – Si

STRANKA ENAKIH MOŽNOSTI SLOVENIJE

Dunajska 184a 1000 Ljubljana info@sem-si.si www.sem-si.si

Predsednik RS g. Borut Pahor
Erjavčeva 17
1000 Ljubljana
Strokovna skupina Ustavne komisije
in
Parlamentarne stranke DZ RS

REPUBLIKA SLOVENIJA - DRŽAVNI ZBOR

Prejeto:	18-02-2013
Šifra:	001-02/12-16/48
Povezava:	
EPA:	620-VI EU:
Sign. zn.:	
Kratika:	

Ljubljana, 17.2.2013

Zadeva: Zahteva za javno razpravo o ustavnih spremembah referendumске zakonodaje
Spoštovani!

Ustava kot temeljni in najvišji pravni akt države, določa okvirje znotraj katerih se oblikujejo načela, pravice in oblike politične ter družbene ureditve. Ustava mora povezovati in v njej se morajo državljanke in državljani prepoznati. Razlogi za spremembo ustave ne smejo in ne morejo biti zmanjševanje pravic državljanek in državljanov ter krčenje možnosti referendumskih pobud in ljudske iniciative. Sistematično je zaznati krčenje zakonodajnih možnosti, ki so na voljo državljanom in državljanom in so temelj demokratične družbe ter nudijo možnost sooblikovanja političnega prostora in skupne prihodnosti. Tega ne moremo dopuščati, saj se nam vzvodi demokratičnosti jemljejo iz rok.

Res je, da moramo sistem države prilagoditi novim razmeram, a na probleme moramo gledati celostno in v skladu s tem poiskati tudi ustrezne systemske rešitve, saj kot nam daje vedeti realnost razmer v katerih se nahajamo, ekonomija ne sme in ne more prevladati nad etiko, socialo in ekologijo. Zato se pridružujemo pobudi, ki so jo podpisali Protestniška iniciativa Referendum državljanom, Zveza svobodnih sindikatov in Mreža za neposredno demokracijo, da se pred začetkom novih krogov pogajanj o spremembi referendumске zakonodaje uvede javna razprava. Aktualna predstavniška politika nima več nobene legitimnosti glede na splošno izkazano nezadovoljstvo ljudstva za tako pomembne korake. Nakazane spremembe in interesi parlamentarnih političnih strank gredo očitno prav v smeri dodatnega odvzemanja zadnjih instrumentov vplivanja ljudstva na politiko, ponovno so na tej točki vsi složni.

Prav temu se želimo ostro upreti ter pokazati, da so možne tudi drugačne rešitve, ki ne zapirajo možnosti vpliva odločanja ljudstva, ampak prav nasprotno odpirajo nove priložnosti za večjo participacijo v političnem prostoru. Zato podajamo predlog Zakona o referendumu in ljudski iniciativi, ki temelji na povsem drugačnem konceptu - uvajanju neposredne demokracije.

Vladavina in oblast ljudstva sta zapisana v 3. členu Ustave in tega ne gre pozabiti ali spregledati. Vse spremembe morajo biti v upoštevanju tega člena. V upanju in pričakovanju na dialog, vas lepo pozdravljamo.

Predsednica SEM-Si
Elena Pečarič

Priloga: predlog Zakona o referendumu in ljudski iniciativi Društva umetnikov Paviljon

PREDLOG ZAKONA O REFERENDUMU IN O LJUDSKI INICIATIVI

1. OCENA STANJA IN RAZLOGI ZA SPREJEM ZAKONA

1.1. Ocena stanja

Tretji člen ustave republike Slovenije pravi, da ima v Sloveniji oblast ljudstvo in da to oblast izvršuje neposredno, ter z volitvami. Neposredno oblast izvršuje ljudstvo prek referendumov in prek civilnih pobud. Volitve se vršijo praviloma vsake štiri leta, vmes pa tu in tam pride do kakšnega referenduma, sprejme pa se veliko število zakonov, katerih javnost niti ne pozna, kaj šele, da bi o teh zakonih odločalo. Dosedanja referendumska zakonodaja torej ni v skladu z ustavo, saj ljudstvu ne omogoča pristnega izvrševanja oblasti, temveč to izvaja le deklarativno, v praksi pa zakonodaja ni drugega, kot kafkovski mehanizem, ki skrbi za to, da do referendumov skoraj nikdar ne pride. Dodatno k temu so referendumi postali v zadnjih letih skoraj psovka, saj se zaradi izjemne redkosti referendumov v primerjavi s sprejetimi zakoni okoli vsake referendumske pobude zgodi cel politični cirkus, da ljudstvu stranke s svojim pristopom priskutijo sam institut referenduma, po drugi strani pa se z neko marginalno vsebino ukvarja vesoljno slovensko časopisje.

2.2. Razlogi za sprejem zakona

Odmaknjenost ljudstva od izvrševanja svoje pravice do oblasti za državo ni koristna. Odtujeno vodstvo države, ki za svoje odločitve ni moralo spraševati ljudstva, je v nekaj letih, odkar obstaja samostojna država Slovenija, uspelo državo in državljane zadolžiti za velikanske vsote denarja in njihovi načrti za prihodnost vključujejo novo zadolževanje. Ker slabše politike Slovenija skoraj ne bi mogla voditi, bi bil skrajni čas, da ljudstvo poseže po svoji z ustavo zagotovljeni pravici in se začne dejavno udeleževati zakonodajnega postopka.

2.3. Cilji, načela in poglobitve rešitve predloga zakona,

2.3.1. Cilji

Uskladitev zakonodaje s splošno deklaracijo o človekovih pravicah in z ustavo glede vprašanja izvrševanja neposredne oblasti

Manjšanje vpliva medijev na izid referendumov. Strokovna razlaga referendumskih vprašanj v vprašalniku bo pretehtala politične slogane in manipulacijo.

2.3.2. Načela, upoštevana v predlogu zakona

Zakon temelji na človekovih ter ustavnih pravicah. Človekove pravice zagotavljajo možnost prispevanja k odločanju o družbenih in političnih zadevah države. Ustava zagotavlja ljudstvu oblast, ki jo izvršuje neposredno, Slovenijo pa določa kot državo, ki temelji na trajni in neodtujljivi pravici slovenskega naroda do samoodločbe.

2.3.3. Poglobitve rešitve zakona

Vpeljava rednih referendumov štirikrat na leto preko na dom volivcev poslanih vprašalnikov z natančnim seznamom predlogov za zakonodajne spremembe, skupaj s predstavitvijo stališč in razlogov za ter proti vsakemu vprašanju.

Pocenitev in poenostavitev samega referendumskega postopka z dodatnimi možnostmi manjšanja stroškov z vpeljevanjem elektronske oblike sodelovanja na referendumu.

Uresničenje z ustavo zagotovljene neposredne demokracije.

Transparentnost zakonodajnih postopkov

Sodelovanje celotne družbe v skupno dobro

Razbremenitev komercialnih medijev kot virov osnovnih političnih informacij zaradi vpeljave rednih referendumskih vprašalnikov s strokovnimi spremnimi besedili.

2.4. Normativna usklajenost predloga zakona

2.4.1. z veljavno zakonodajo

Zakon je usklajen z ustavo in z zakonodajo.

2.4.2. z veljavnimi načeli mednarodnega prava in mednarodnimi pogodbami RS

Zakon je usklajen s splošno deklaracijo o človekovih pravicah

2.4.3. Predpisi, ki jih je treba spremeniti in paketno obravnavati

Zakon nadomešča stari zakon o referendumu in ljudski iniciativi, ki se razveljavi. Zakoni in pravilniki o glasovanjih na lokalni ravni ostanejo v veljavi in se razlagajo v skladu s tem zakonom.

3. Ocena finančnih posledic predloga zakona za državni proračun in druga javna finančna sredstva,

Redni referendumi na podlagi vprašalnikov bodo predstavljali fiksni strošek, ki pa bo veliko manjši kot so stroški referendumov sedaj (okoli 4 000 000 evr) saj bodo referendumski vprašalniki poslani preko pošte in bodo tako referendum skoraj desetkrat cenejši, saj ne bo potrebno po vseh krajevnih skupnostih plačevati posebnih komisarjev, ampak bo organizacija referendumov stvar dogovora volilne komisije s pošto. Postopno uvajanje elektronskega glasovanja pa referendume stroškovno še dodatno razbremeni. Ob učinkovitem vpeljevanju elektronskega sistema referendumov je možno referendumske stroške spraviti na minimum.

Predlog zakona ne vpliva na druga javna finančna sredstva.

4. Predlog zakona ne predvideva porabe proračunskih sredstev v obdobju, za katerega je bil državni proračun že sprejet

pobude običajno ne uspevajo. Zvezni pravilo in referendumi se uporabljajo v Švici od leta 1848.

5.2. Portugalska

Na Portugalskem je referendum določen predlog, ki ga je predstavi vlada, državljani ali politične organizacije ter se na državnih volitvah da v presojo volilnemu telesu. Do sedaj so bili izvedeni že trije referendumi : o pravici do splava, leta 1998, ko je bil predlog zavrnjen, o regionalizaciji, leta 1998, ko je bil predlog zavrnjen, in o pravici do splava, leta 2007, ko je predlog uspel. Ta, zadnji referendum je bil razpisan, ker je imel prvi referendum o tem vprašanju prenizko volilno udeležbo.

5.3. Irska

Sedanja ustava Irske je bila sprejeta s plebiscitom 1. julija 1937. V Republiki Irski je treba vsako ustavno spremembo odobriti na referendumu; od uveljavitve sedanje ustave do konca leta 2009 se je zvrstilo 30 takih referendumov. Ustavne spremembe najprej sprejmeta oba domova parlamenta, nakar se predložijo preverjanju na referendumu, in končno jih predsednik zapiše v pravni red. Podpis je le formalnost: predsednik ne more zavrniti podpisa pod pravno spremembo, ki je bila sprejeta na referendumu. Ustava tudi določa referendum o običajnem pravu, znan kot 'navadni referendum'. Tak referendum se lahko izvede le v posebnih okoliščinah, do katerih še ni prišlo. Irska je edina država, ki je izvaja referendum o Lizbonski pogodbi.

5.4. Italija

V italijanski ustavi sta zapisani dve vrsti zakonsko obvezujočih referendumov:

Ljudski referendum, ki se razpiše, v kolikor najmanj 500 000 volivcev s podpisom peticije zahteva razveljavitev nekega zakona v celoti ali delno, ter ustavni referendum, glede odločanja o ustavnih spremembah.

5.5. Evropska unija

Študija evropske komisije za uzakonjeno demokracijo, tako imenovane Beneške komisije št. 287/2004, objavljene leta 2005, ki je raziskovala referendumsko zakonodajo v državah članicah Eu z namenom ugotavljanja smernic za določanje referendumov v ustavi EU, je ugotovila:

- Zakoni o referendumih v različnih državah se med seboj zelo razlikujejo.
- Referendumi imajo lahko funkcijo orodja izvršilne veje oblasti ali instrument za razširjanje pogledov skupine državljanov izven tradicionalnih strankarskih struktur
- Funkcija referendumov sta tudi preprečitev obveznih volitev ter možnost zbiranja podpisov za civilne iniciative
- Zaradi demokratične narave referenduma je nujno upoštevati zakonodajo
- Pravila o referendumih vključujejo tudi načelo enotnosti vsebine ter zahteva po jasno izraženem vprašanju, namenjeno javnosti na referendumu

5. Prikaz ureditve v drugih pravnih sistemih in prilagojenosti predlagane ureditve pravu Evropske unije

Referendum je najbolj razvit v Švici, ki ga je podedovala še od svojih prednikov in je soroden staremu karantanskemu pravu, kjer je bil temelj države ravno neposredna demokracija. Švica ima, tako kot v tem predlogu zakona, redne referendumne štirikrat letno, na katerih se preverjajo vsi državni in lokalni zakoni in predpisi. Tak sistem zagotavlja Švici visoko stopnjo sodelovanja prebivalcev pri sprejemanju odgovornih odločitev ter izredno stabilno državo.

5.1. Švica

V Švici lahko švicarski volivci zahtevajo zavezujoč referendum na zvezni, kantonski in občinski ravni. So osrednja značilnost švicarskega političnega življenja. O izvedbi referenduma ne odloča vlada, ampak je to sestavni del zakonodajnega postopka, ki ga ureja ustava. Obstajata dve vrsti referenduma:

Neobvezni referendum: predmet referenduma so lahko vsi zvezni zakoni, določene druge zvezne resolucij, mednarodne pogodbe, ki potekajo v naravi, ali vsaka sprememba v švicarski zakonodaji, če je vsaj 50.000 ljudi ali osem kantonov podpisalo peticijo v roku 100 dni. Za kantone in občine je potrebno število ljudi manjše, lahko pa obstajajo dodatni vzroki za neobvezni referendum, na primer, izdatki, ki presežejo določen znesek denarja. Neobvezni referendum je najpogostejša vrsta referenduma, in se večinoma izvaja na predlog politične stranke ali interesnih skupin.

Obvezni referendum: Referendum se obvezno razpiše o morebitnih spremembah ustave in glede vsakega pridruževanja k večnacionalni skupnosti ali organizaciji za kolektivno varnost. V številnih občinah, so predmet obveznega referenduma prav tako izdatki, ki presegajo določen znesek denarja. Ustavne spremembe lahko predlaga parlament ali kanton ali civilna pobuda. Pobude državljanov morajo na zvezni ravni zbrati 100.000 podpisov v 18 mesecih, in ne smejo biti v nasprotju z mednarodnimi zakoni ali pogodbami. Pogosto parlament izoblikuje nasproten predlog pobudi, čemur sledi referendumu z več mogočimi izbirami. Zelo malo takšnih pobud uspe, bolj pogosto se odobri nasprotni predlog parlamenta.

Možnost neobveznih referendumov prisili parlament k iskanju kompromisa med glavnimi interesnimi skupinami. V mnogih primerih zadostuje zgolj grožnja s pobudo za neobvezni referendum, da parlament prilagodi zakon.

Empirični znanstveniki, kot na primer Bruno S. Frey razlagajo, da referendum in drugi instrumenti udeležbe državljanov v družbi ter neposredne demokracije prispevajo k stabilnosti in sreče.

Glasovanje na referendumih vedno poteka v nedeljo, običajno tri ali štiri krat na leto, in v večini primerov se glasuje o več referendumih hkrati, pogosto na različnih političnih ravneh (zvezni, kantonski, občinski). Referendum se prav tako pogosto izvaja v kombinaciji z volitvami. Odstotek volilnih udeležencev je okoli 40 do 50 odstotkov, razen če referendum sovпада z volitvami. Odločitve na referendumih so ponavadi konzervativne. Državljske

- Referendumi, kot del ustavnega prava, so način izražanja potrebe po spoštovanju načel evropske ustavne dediščine.

6. Druge posledice, ki jih bo imel sprejem zakona

6.1. Poenostavljanje referendumskega postopka

Sedanji postopek za izvajanje referenduma je zapleten in zato otežuje ustavno pravico do neposrednega izvajanja oblasti s strani ljudstva. Novi zakon to neusklajenost z ustavo popravlja

6.2. Povrnitev zaupanja državljanov v državni sistem

Poenostavljanje referendumске politike bo povrnilo zaupanje državljanov v državo in pripomoglo k večji zagnanosti in k več sodelovanja z državo.

6.3. Možnost novih rešitev za izhod iz krize poleg običajnih političnih 'rešitev', ki so nas dejansko pripeljale v krizo

Novi zakon bo pripomogel k predstavitvi inovativnih idej reševanja težav v teh kriznih časih, ki bi sicer ostali javnosti skriti zaradi prevlade političnih predstavnikov v medijih.

6.4. Rednost referenduma zagotavlja povezanost države s svojimi prebivalci

Od svoje ustanovitve dalje se je slovenska država stalno odmikala od svojih državljanov in postajala vedno bolj privilegij politične kaste. Novi zakon popravlja ta odklon od demokracije in vzpostavlja tesen stik med državljan in državo

6.5. Manjši vpliv propagande in podkupljenih medijev

Z referendumskimi vprašalniki štirikrat letno bodo moč medijev in vpliv nebitvenih propagandnih prijemov v političnih akcijah izgubili večino svojega vpliva in volivci na referendumih se bodo lahko odločali na podlagi bolj verodostojnih podatkov, kot je bilo to zaradi spolitiziranosti referendumskih vprašanj to mogoče do sedaj.

II. BESEDILO ČLENOV

I. SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen

(področje urejanja in pristojnosti)

(1) Ta zakon ureja referendum o spremembi ustave, zakonodajni referendum, referendum o mednarodnih povezavah in referendum o vprašanjih iz pristojnosti državnega zbora.

(2) Ta zakon ureja tudi ljudsko iniciativo za spremembo ustave in za sprejem zakona.

(3) Zakon določa tudi dolžnosti volilne komisije glede referendumov in civilne iniciative.

2. člen

(referendum o ustanovitvi občine)

(1) Referendum o ustanovitvi občine ureja poseben zakon.

(2) V postopku za izvedbo referenduma o ustanovitvi občine se smiselno uporabljajo določbe posebnega zakona, omenjenega v prvem odstavku, v kolikor ni v tem zakonu določeno drugače.

3. člen

(referendum v samoupravni lokalni skupnosti)

(1) Določbe tega zakona o postopku za izvedbo referenduma se smiselno uporabljajo tudi za referendum v samoupravni lokalni skupnosti.

II. OBVEZNOST REFERENDUMA

4. člen

(sprememba ustave)

Vsaka sprememba ustave mora biti pred sprejetjem potrjena na referendumu najmanj s 50 odstotki vseh volilnih udeležencev ali udeleženk (v nadaljevanju : udeležencev).

5. člen

(zakonodajni referendum)

(1) Vsak zakon mora biti pred svojim sprejetjem potrjen na zakonodajnem referendumu vsaj z relativno večino, oziroma s 50 odstotki volilnih udeležencev.

6. člen

(referendum o priključitvi k mednarodni obrambni zvezi oziroma izstopu iz mednarodne obrambne zveze)

(1) Priključitev k mednarodni obrambni zvezi mora biti pred tem potrjena na referendumu najmanj z absolutno večino, torej najmanj s 50 odstotki vseh volilnih udeležencev.

(2) Izstop iz mednarodne obrambne zveze more biti pred tem potrjen na referendumu najmanj z absolutno večino , torej najmanj s 50 odstotki vseh volilnih udeležencev.

7. člen

(referendum o vprašanjih iz pristojnosti državnega zbora)

(1) Pristojnosti državnega zbora se lahko spremenijo, če so pred tem potrjene z absolutno večino volilnih upravičencev.

8. člen

(razpis referendumov)

(1) Ljudska volja se preverja štirikrat na leto na obveznih referendumih, ki se izvajajo prek vprašalnikov, katere volilna komisija pošlje volilnim upravičencem in upravičenkam (v nadaljevanju: upravičencem) in kateri vsebujejo:

- predstavitev predlaganih zakonov, ustavnih sprememb, članstva v mednarodnih obrambnih zvezah, sprememb pristojnosti državnega zbora
- zagovor sprememb in predstavitev nasprotnega stališča
- civilne pobude, ki ustrezajo pogojem za vložitev predloga zakona iz 9. člena zakona.

(2) Referendume mora v zakonskih rokih razpisati volilna komisija

9. člen

(civilne pobude)

(1) Civilne pobude, ki ustrezajo pogojem za vložitev predloga zakona, oziroma vsebujejo uvod, člene zakona in obrazložitev členov, ter jih je podpisalo najmanj pet tisoč volilnih upravičencev, morajo biti vključene v predstavitveni vprašalnik, v kolikor se pobudo s podpisi vloži na volilno komisijo v roku, ki ga redno razpiše volilna komisija. V kolikor civilna pobuda na referendumu pridobi relativno večino, se pravi več kot 50 odstotkov volilnih udeležencev, se zakon sprejme brez obravnave v državnem zboru.

10. člen

(referendumski vprašalniki)

(1) Referendumske vprašalnike, ki jih volilna komisija štirikrat na leto pošlje vsem volilnim upravičencem, lahko volilni upravičenci pregledujejo štiri tedne. Po štirih tednih morajo referendumske vprašalnike vrniti izpolnjene nazaj na volilno komisijo.

(2) Na pismeno željo volilnega upravičenca, naslovljeno na volilno komisijo, lahko volilna komisija pošlje referendumski vprašalnik tudi na elektronski naslov.

(3) Vprašalniki morajo ob vsakem predlogu z razlago in nasprotnim mnenjem vsebovati jasno označena polja, kamor volilni upravičenec lahko vpiše, ali predlog podpira ali ne.

(4) Izpolnjeni referendumski vprašalniki, katere volilna komisija prejme s strani volilnih upravičencev štiri tedne zatem, ko jim jih je poslala, se štejejo kot glasovi volilnih udeležencev. Vprašalnik velja za izpolnjenega, če vsebuje oceno vsaj enega referendumskega predloga.

(5) Za vsak referendumski predlog se štejejo glasovi posebej.

III. NADZORSTVO

11. člen

(pristojnosti pri nadzoru)

(1) Nadzor nad izvajanjem določb tega zakona izvaja Varuh človekovih pravic

IV. KAZENSKE DOLOČBE

12. člen

(Prekrški in kazniva dejanja)

(1) Kršitve tega zakona se lahko kaznuje z izgubo funkcije odgovornih oseb.

V. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

13. člen

(izdaja podzakonskih predpisov)

Podzakonske predpise mora vlada spisati v treh mesecih od sprejema zakona

14. člen

(razveljavitev)

(1) Z dnem uveljavitve tega zakona preneha veljati Zakon o referendumu in o ljudski iniciativi Ur.l. RS, št. 15/1994 (ZRLI-UPB2)

15. člen

(uveljavitev zakona)

Ta zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

III. OBRAZLOŽITVE ČLENOV

K 1. členu. Člen določa področje urejanja in pristojnosti zakona. Zakon ureja referendum o spremembi ustave, zakonodajni referendum, referendum o mednarodnih povezavah, referendum o vprašanjih iz pristojnosti državnega zbora, ljudsko iniciativo in dolžnosti volilne

komisije glede referendumov in civilne iniciative. Določba je v skladu z zakonodajo in zakonodajno prakso.

K 2. členu. Člen obravnava referendum o ustanovitvi občine, katerega urejuje poseben zakon, katerega je treba upoštevati, v kolikor zakon o referendumu in ljudski iniciativi ne določa drugače. Določba je v skladu z zakonodajno prakso glede deduktivnosti zakonov.

K 3. členu. Člen obravnava referendum v lokalni skupnosti, ki se smiselno uporablja po zakonu o referendumu in ljudski iniciativi. Določba je v skladu z zakonodajno prakso.

K 4. členu. Člen določa, da mora biti vsaka sprememba ustave pred sprejetjem potrjena na referendumu najmanj s 50 odstotki vseh volilnih udeležencev. Določba je v skladu z ustavo RS

K 5. členu. Člen določa, da mora biti vsak zakon pred svojim sprejetjem potrjen na referendumu najmanj z relativno večino, torej s 50 odstotki volilnih udeležencev. Določba je v skladu z ustavo RS

K 6. členu. Člen določa, da mora biti vsaka priključitev k mednarodni obrambni zvezi potrjena na referendumu najmanj s 50 odstotki vseh volilnih udeležencev, izstop iz mednarodne obrambne zveze pa enako najmanj s 50 odstotki vseh volilnih udeležencev. Priključitev k mednarodni obrambni zvezi je zelo pomembna politična sprememba, ki mora biti potrjena z najmanj polovico volilnih udeležencev, hkrati pa mora biti možnost izstopa zaradi neodtujljivosti ljudske oblasti in pravice do samoodločbe vedno odprta, če zanjo glasuje vsaj polovica zainteresiranih državljanov. Določba je v skladu z ustavo RS

K 7. členu. Člen določa, da morajo biti vse spremembe pristojnosti državnega zbora potrjene prej na referendumu najmanj z 50 odstotki vseh volilnih udeležencev. Spremembe pristojnosti državnega zbora so pomembna zakonodajna sprememba, zato je potrebno, da zanjo glasuje vsaj polovica volivcev. Določba je v skladu z ustavo RS

K 8. členu. Člen določa, da morajo biti referendumi redno razpisani in sicer štirikrat letno. Člen določa tudi, da volilna komisija razpiše referendume v zakonskih rokih ter pošlje v sklopu referendumskega odločanja vsem volilnim upravičencem vprašalnike, ki vsebujejo predstavitev predlaganih zakonov, ustavnih sprememb, članstva v mednarodnih obrambnih zvezah, sprememb pristojnosti državnega zbora ter poleg zagovora sprememb tudi predstavitev nasprotnega stališča. Hkrati mora vprašalnik vsebovati tudi civilne pobude, ki ustrezajo pogojem za vložitev predloga zakona iz 9. člena tega zakona. Določba možnost za izvajanje neposredne demokracije, ki jo daje ustava, uzakoni kot redno, kar je v skladu z doslednim spoštovanjem splošne deklaracije o človekovih pravicah in v duhu ustave, ki zagotavlja ljudstvu vrhovno oblast in neodtujljivo pravico do samoodločbe.

K 9. členu. Člen določa pogoje za vložitev predloga zakona, ter dodatne pogoje za uvrstitev civilne pobude v referendumski vprašalnik, namreč, v kolikor se pod predlog zakona podpiše vsaj pet tisoč volilnih upravičencev in se pobuda s podpisi vloži na volilno komisijo v roku, ki ga predpiše volilna komisija. Določba je v skladu z Ustavo RS in Splošno deklaracijo o človekovih pravicah.

K 10. členu. Člen določa obseg in okvir referendumskih vprašalnikov in postopkov v zvezi z njimi. Vprašalnike lahko volilni upravičenci pregledujejo štiri tedne, potem morajo vprašalnike vrniti izpolnjene nazaj na volilno komisijo. Vprašalniki so na pismo željo volilnega upravičenca, naslovljeno na volilno komisijo, izpolnjujejo tudi elektronsko. Člen določa tudi, da mora vprašalnik ob vsakem predlogu vsebovati jasno označena polja, kamor lahko volilni upravičenec vpiše, ali predlog podpira, ali ne. Člen določa tudi, da se vrnjeni vprašalniki, ki vsebujejo oceno vsaj enega referendumskega predloga, štejejo za izpolnjene, sicer pa se glasovi preštevajo za vsak referendumski predlog posebej. Določba zagotavlja transparentnost politike in največje možno sodelovanje civilne družbe v političnih procesih, kar pomeni dosledno spoštovanje Splošne deklaracije o človekovih pravicah in Ustave RS, ki zagotavlja ljudstvu vrhovno oblast in neodtujljivo pravico do samoodločbe. Tako družba, kot politika, sta gibljiva fenomena in vsako zaviranje rednega in sprotne sodelovanja civilne družbe v politiki ima lahko negativne posledice za državo, še posebej na zakonodajnem in posledično finančnem področju, kar pravzaprav dokazuje situacija v zadnjih letih. Rednost referendumov je varovalka, ki ščiti državo pred političnim klientelizmom in uzurpacijo politike in medijev s strani političnih, gospodarskih in tujih obveščevalnih sil.

K 11. členu. Člen določa nadzor določb tega zakona, ki ga izvaja Varuh človekovih pravic. Določba se naslanja na funkcijo Varuha človekovih pravic v širšem pomenu, v smislu tega zakona predvsem kot varuha človekovih političnih pravic.

K 12. členu. Člen določa prekrške in kazniva dejanja in sicer se kršitve tega zakona lahko kaznujejo z izgubo funkcije odgovorne osebe. Določba je v skladu z zakonodajno prakso

K 13. členu. Člen določa, da mora podzakonske predpise v zvezi z zakonom o referendumu in ljudski iniciativi vlada spisati v roku treh mesecev po sprejetju zakona. Določba je v skladu z zakonodajno prakso

K 14. členu. Člen določa razveljavitev Zakona o referendumu in ljudski iniciativi iz leta 1994 (Ur.l. RS, št. 15/1994 (ZRLI-UPB2)). Določba je potrebna zaradi zamenjave starega zakona z aktualnim.

K 15. členu. Člen določa uveljavitev zakona o referendumih in ljudski iniciativi in sicer začne zakon veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu. Določba je v skladu z zakonodajno prakso.